

А. В. ЛАПКІН

**ОРГАНІЗАЦІЯ СУДОВИХ
ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

Навчальний посібник у схемах

Видання сьоме, змінене і доповнене

Харків
«Право»
2018

УДК 342.56
ББК 67.9(4УКР)7
Л24

Рецензенти:

М. В. Руденко, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, старший радник юстиції, заслужений юрист України;

Г. К. Кожевніков, кандидат юридичних наук, доцент, державний радник юстиції 3 класу, заслужений юрист України

Лапкін А. В.

Л24 Організація судових та правоохоронних органів України : навч. посіб. у схемах /
А. В. Лапкін. – Вид. 7-ме, змін. і допов. – Харків : Право, 2018. – 170 с.

ISBN 978-966-937-464-6

У навчальному посібнику у схематичному вигляді викладаються основні положення організації та діяльності органів судової влади, прокуратури, органів внутрішніх справ, служби безпеки, досудового розслідування, юстиції, адвокатури і нотаріату України з урахуванням Конституційної реформи щодо правосуддя, оновленого законодавства про судоустрій і статус суддів, прокуратуру та інші правоохоронні органи за станом на 1 вересня 2018 р.

Навчальний посібник структурно і за змістом відповідає програмі навчальної дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів», яка викладається у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого. Представлений матеріал дає можливість акцентувати увагу на основних положеннях організації та діяльності судових і правоохоронних органів в Україні і являє зручну форму опанування знаннями у цій площині.

Для студентів та викладачів вищих юридичних навчальних закладів і факультетів, практичних працівників судових та правоохоронних органів України.

УДК 342.56
ББК 67.9(4УКР)7

ISBN 978-966-937-464-6

© Лапкін А. В., 2018
© Видавництво «Право», 2018

Перелік умовних скорочень

АРК	– Автономна Республіка Крим;
ВАС	– вищий антикорупційний суд;
ВККС	– Вища кваліфікаційна комісія суддів України;
ВКП	– Всеукраїнська конференція прокурорів;
ВНЗ	– вищий навчальний заклад;
ВРП	– Вища рада правосуддя;
ВРУ	– Верховна Рада України;
ВС	– Верховний Суд;
ВСІВ	– вищий суд з питань інтелектуальної власності;
ГП	– Генеральний прокурор;
ГПК	– Господарський процесуальний кодекс України;
ГПУ	– Генеральна прокуратура України;
ГУ	– головне управління;
ДБР	– Державне бюро розслідувань;
ДВС	– Державна виконавча служба України;
ДКВС	– Державна кримінально-виконавча служба України;
ДСА	– Державна судова адміністрація України;
ДФС	– Державна фіскальна служба;
ЗУ	– Закон України;
ЄС	– Європейський Союз;
ЄСІТС	– Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система
КАС	– Кодекс адміністративного судочинства України;
КДКА	– Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури;
КДКП	– Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів;
КМУ	– Кабінет Міністрів України;
КПК	– Кримінальний процесуальний кодекс України;
КСУ	– Конституційний Суд України;
КУпАП	– Кодекс України про адміністративні правопорушення;
МВС	– Міністерство внутрішніх справ України;
Мін'юст	– Міністерство юстиції України;
НАБУ	– Національне антикорупційне бюро України;
НП	– Національна поліція;
НСШУ	– Національна школа суддів України;
ОРД	– оперативно-розшукова діяльність;
п. м. п. о.	– прожитковий мінімум для працездатних осіб;
РПУ	– Рада прокурорів України;
РСУ	– Рада суддів України;
САП	– Спеціалізована антикорупційна прокуратура;
СБУ	– Служба безпеки України;
ССО	– Служба судової охорони;
ТУ	– територіальне управління;
ЦПК	– Цивільний процесуальний кодекс України

Тема 1. Предмет, система та нормативні джерела курсу «Організація судових та правоохоронних органів»

Схема 1. Предмет і система навчальної дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів»

**Схема 2. Взаємозв'язок навчальної дисципліни
«Організація судових та правоохоронних органів»
з іншими навчальними дисциплінами**

Судове право – поглиблено вивчає питання організації і здійснення судової влади

Основи прокурорської діяльності – вивчає питання організації, зміст, форму і методи діяльності прокуратури

Основи адвокатської діяльності – вивчає питання організації інституту адвокатури і діяльності адвокатів

Теорія держави та права – надає понятійно-категоріальний апарат. Дозволяє пізнати питання організації і діяльності судових та правоохоронних органів у зв'язку з іншими державно-правовими явищами

Історія держави та права – вивчає закономірності організації та діяльності судових і правоохоронних органів на певних етапах історичного розвитку державно-правових явищ

Конституційне право – визначає роль і місце судових та правоохоронних органів у системі органів держави, характеризує взаємозв'язки між ними, визначає конституційні принципи їх побудови і діяльності

Б
а
з
о
в
і

д
и
с
ц
и
п
л
і
н
и

Дочірні дисципліни

Суміжні дисципліни

Адміністративне право – розглядає судові та правоохоронні органи як органи державного управління, а також статус їхніх працівників як державних службовців. Вивчає процедури застосування адміністративної відповідальності

Цивільний процес
Господарський процес
Адміністративний процес – вивчають діяльність суду по розгляду цивільних, господарських, адміністративних справ, деталізують принципи судової влади, склад суду, участь прокурора і адвоката у відповідних видах судочинства

Кримінальний процес – дає уявлення про те, як повинні діяти правоохоронні органи при розслідуванні кримінальних правопорушень, викритті осіб, винних в їх вчиненні, і призначенні заходів правового впливу до таких осіб

Схема 3. Судова діяльність: поняття, зміст, ознаки, види та суб'єкти її здійснення

це спеціалізована діяльність органів та посадових осіб судової влади, яка полягає у забезпеченні кожному права на справедливий суд та поваги до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана ВР України

Судова діяльність

Зміст – забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, а у разі їх порушення – вирішення по суті справ про порушення права, поновлення порушеного права і притягнення винних у порушенні осіб до юридичної відповідальності

Ознаки

Спрямована на забезпечення права кожного на справедливий суд

Функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів

Реалізується у визначеній законом процесуальній формі в рамках відповідних судових процедур, відхилення від яких недопустиме

Здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними згідно із законом

Здійснюється шляхом розгляду юридично значущих справ

Види

Правосуддя – розгляд і вирішення по суті юридично значущих справ судами загальної юрисдикції і Конституційним Судом України

Судовий контроль – здійснення судом перевірок дій превентивного та правопоновлюючого характеру з метою забезпечення законності дій та рішень органів державної влади, в т. ч. і правоохоронних, які обмежують права і свободи особи

Офіційне засвідчення юридичних фактів – підтвердження судом наявності або відсутності визначених законом обставин, що визначають виникнення, зміну чи припинення прав фізичних та юридичних осіб

Тлумачення правових норм – визначення судом змісту норми права в установленому законом порядку

Суб'єкти

Органи судової влади – *суди*, утворені згідно із законом: Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції

Носії судової влади – *професійні судді* та, у визначених законом випадках, *присяжні*

Схема 4. Правоохоронна діяльність: поняття, зміст, ознаки, види та суб'єкти її здійснення

це спеціалізована діяльність уповноважених державою органів та посадових осіб, яка полягає у захисті інтересів держави, безпеки суспільства, прав та свобод фізичних та юридичних осіб

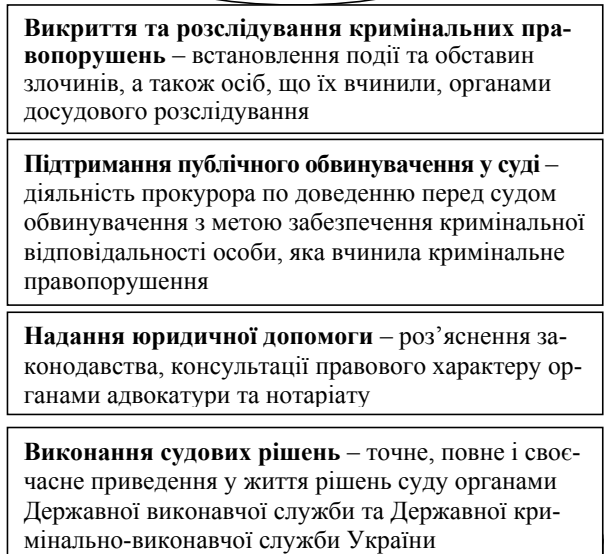
Правоохоронна діяльність

Зміст – забезпечення виконання правових вимог, а у разі їх порушення – дослідження обставин правопорушення, вирішення по суті справ про порушення права і притягнення винних у порушенні осіб до юридичної відповідальності

Ознаки

Види

Правоохоронні органи – спеціально уповноважені державні органи, наділені владними повноваженнями, діяльність яких спрямована на захист прав, свобод та інтересів людини, суспільства і держави

Ознаки

правоохоронного органу

- це державний орган, спеціально утворений для охорони права;
- організується і діє на основі спеціального закону або інших нормативних актів;
- здійснює свої повноваження з додержанням встановлених законом процедур (процесуальної форми);
- наділений державно-владними повноваженнями;
- наділений повноваженнями із застосування державного примусу

**Схема 5. Міжнародні стандарти організації та функціонування
судових та правоохоронних органів**

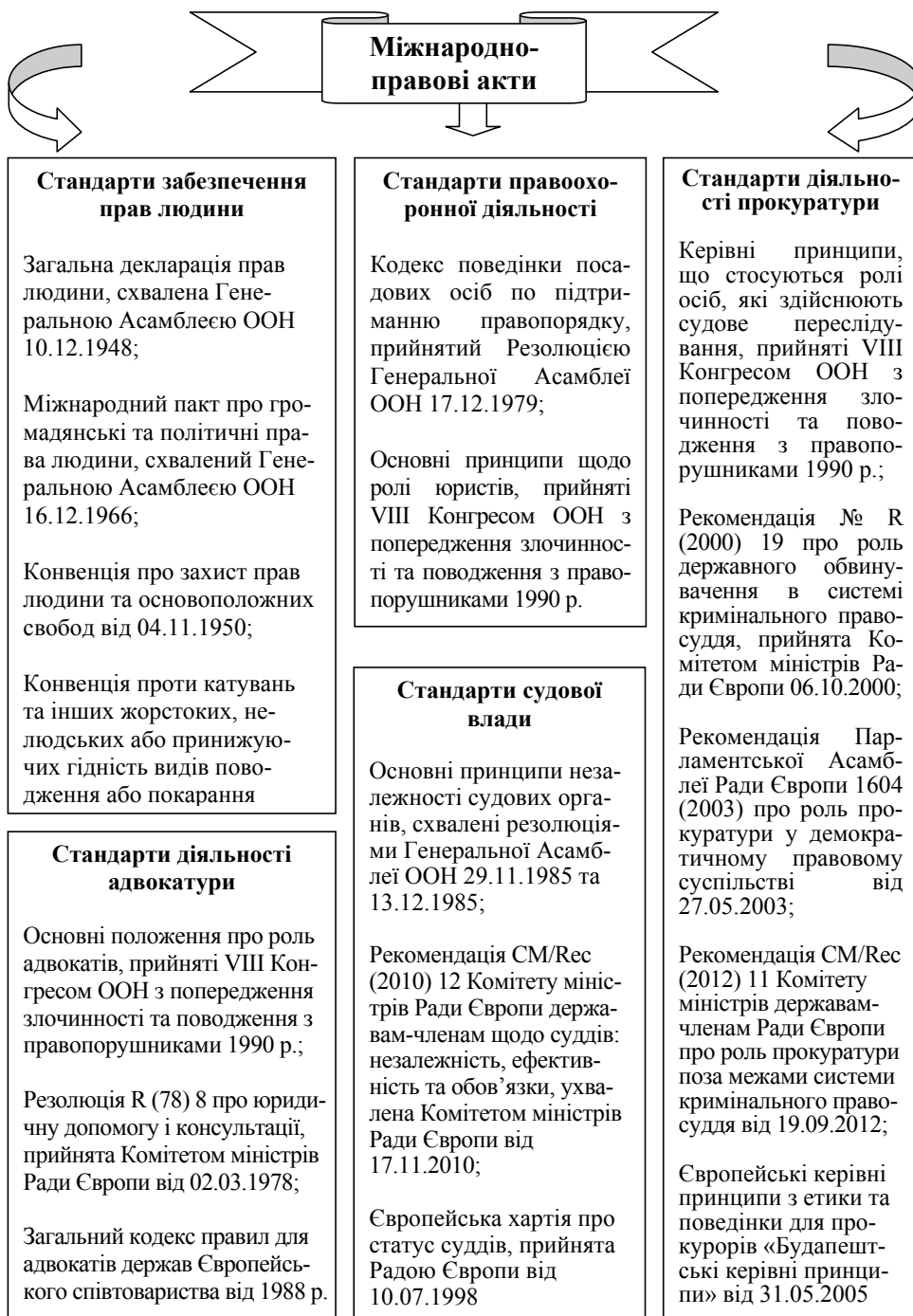
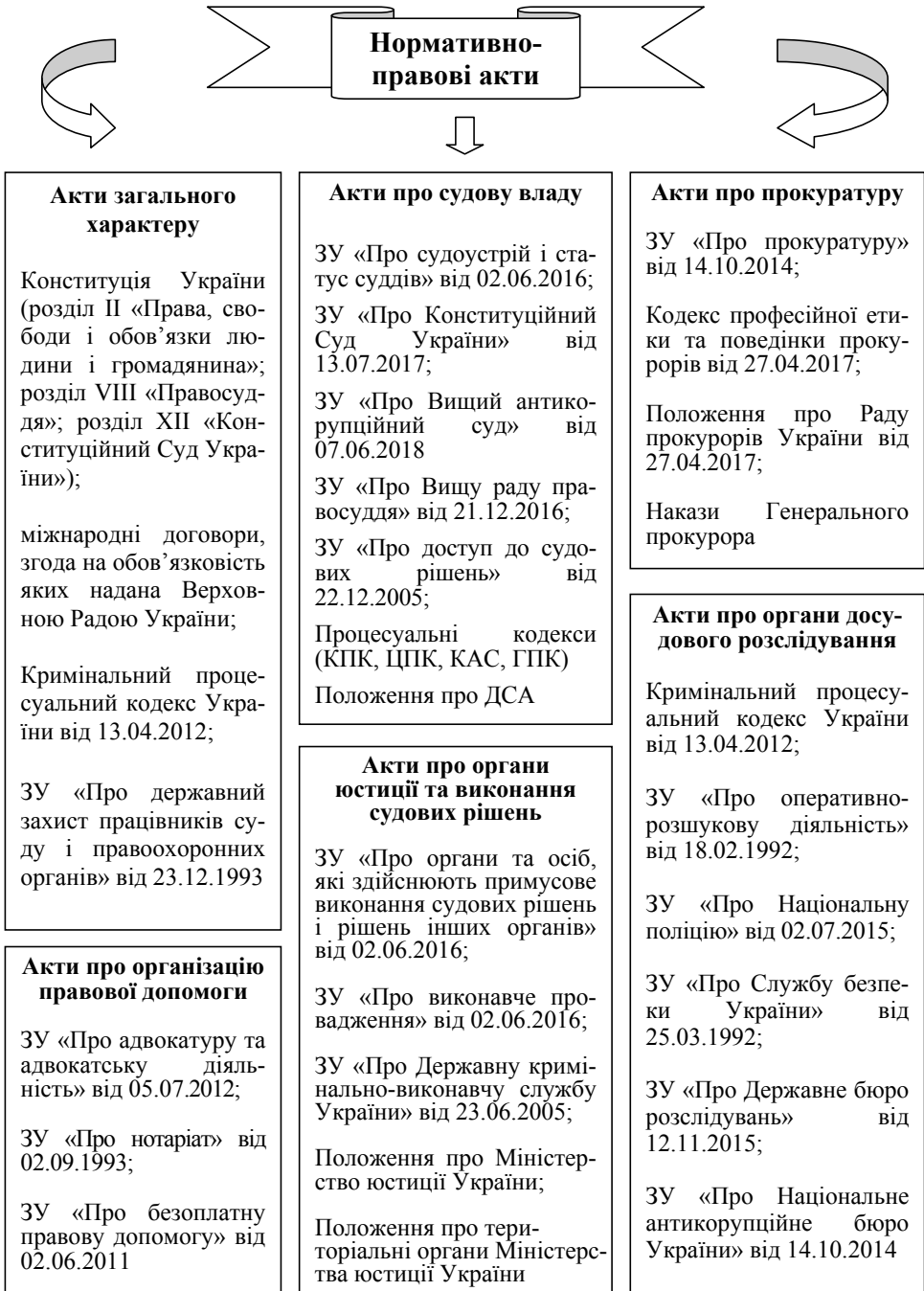

Схема 6. Система норм національного законодавства щодо регулювання організації і діяльності судових та правоохоронних органів, їх класифікація і характеристика

Тема 2. Судова влада: функції та система принципів

Схема 7. Генезис інституту судової влади в Україні (до проголошення незалежності)

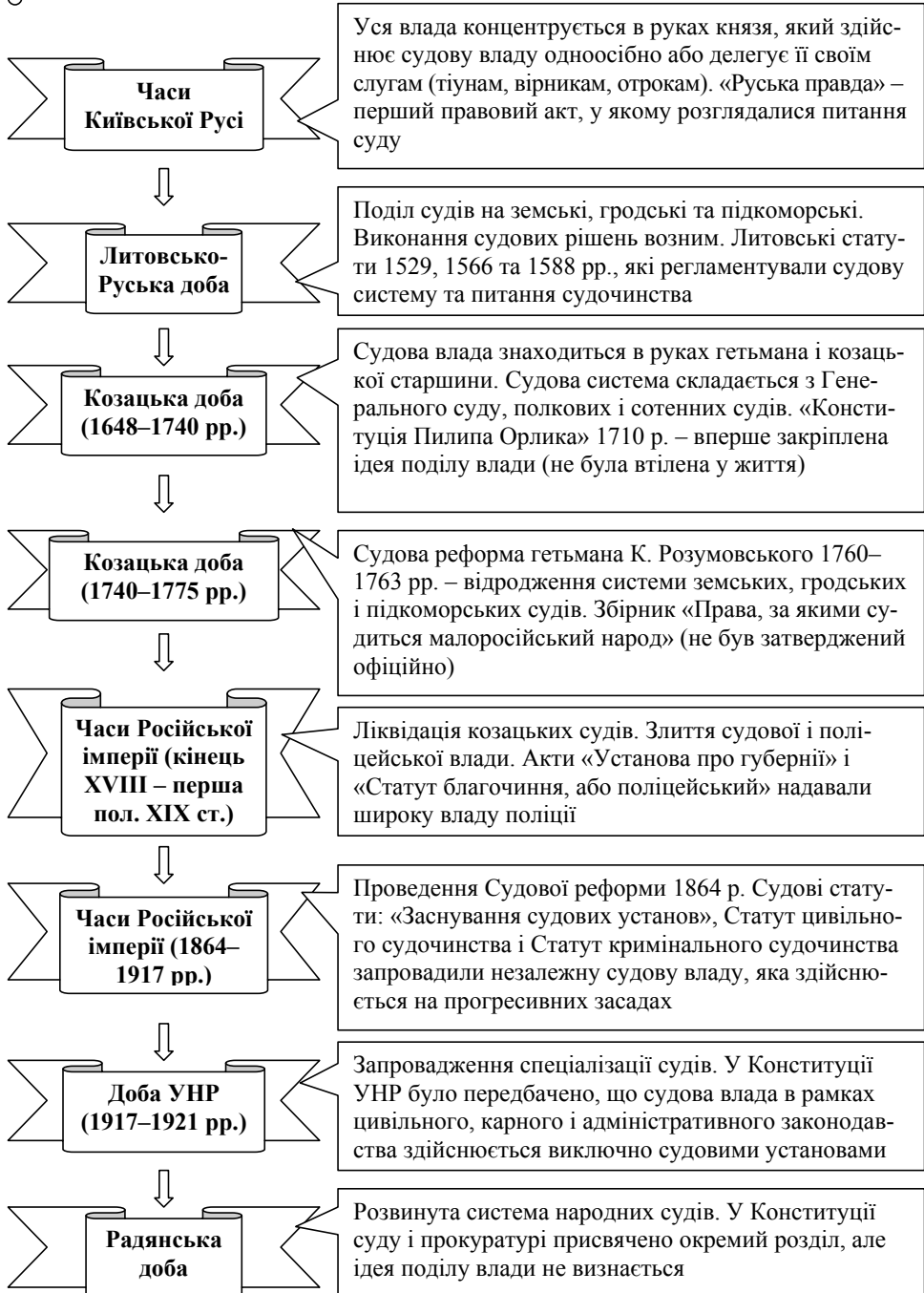

Схема 8. Генезис інституту судової влади в незалежній Україні

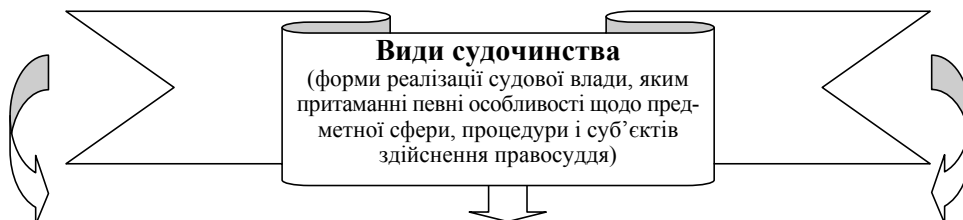
Схема 9. Поняття судової влади, її характерні ознаки

Судова влада – це специфічна гілка єдиної державної влади, яка має власну виключну компетенцію щодо розгляду юридично значущих справ, що мають правові наслідки, і реалізується виключно конституційними органами (судами) в межах закону та спеціальних (судових) процедур

Схема 10. Поняття і види судочинства

Конституційне судочинство – форма реалізації судової влади, у процесі якої вирішуються юридичні справи, предметом яких є конституційно-правові питання, пов'язані із забезпеченням дотримання Конституції України державними органами, офіційне тлумачення Конституції та законів України та деякі інші питання. Здійснюється лише Конституційним Судом України у порядку, встановленому розділом XII Конституції України і ЗУ «Про Конституційний Суд України»

Цивільне судочинство – форма реалізації судової влади, в процесі якої вирішуються правові конфлікти, що виникають із цивільних, сімейних та деяких інших правовідносин. Зміст складає розгляд і вирішення юридичних справ, пов'язаних із захистом майнових, особистих немайнових, сімейних та інших прав і законних інтересів суб'єктів права. Здійснюється загальними судами загальної юрисдикції у порядку, встановленому Цивільним процесуальним кодексом України

Кримінальне судочинство – форма реалізації судової влади, у процесі якої розглядаються й вирішуються справи про кримінальні правопорушення. Зміст полягає у розгляді в судових засіданнях кримінальних справ і застосуванні встановлених законом видів покарання до осіб, які винні у вчиненні злочину, або у виправданні невинних. Здійснюється загальними судами загальної юрисдикції у порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України

Адміністративне судочинство – форма реалізації судової влади, у процесі якої вирішуються юридично значущі справи, що виникають у сфері управлінських правовідносин за наявності публічного інтересу. Здійснюється спеціалізованими адміністративними судами загальної юрисдикції у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України

Господарське судочинство – форма реалізації судової влади, у процесі якої вирішуються правові конфлікти, що виникають у сфері господарських правовідносин. Зміст полягає в розгляді й вирішенні правового конфлікту, який виник між суб'єктами, що здійснюють господарську або іншу економічну діяльність. Здійснюється спеціалізованими господарськими судами загальної юрисдикції у порядку, встановленому Господарським процесуальним кодексом України